

MIRCEA MALIȚA – „ÎNTRU RĂZBOI ȘI PACE“

TEODOR FLORIAN ONEA *

Omul se dovedește a fi o ființă complexă, caracteristica sa cea mai importantă fiind aceea a contradicției interioare, comparabile cu cea dintre bine și rău și cea dintre război și pace. Lucrarea „*Între război și pace*“ a domnului academician Mircea Malița este încă de actualitate și se va situa pe această poziție mult timp de acum încolo, deoarece are în vedere aceste principii universale de război și pace, care nu vor intra în desuetudine. Însuși titlul lucrării este susceptibil interpretărilor, domnul academician introducând cuvântul „*între*“ la începutul titlului, care poate însemna faptul că omul este cel care se află între cele două stări, între cele două principii, de război și pace. De asemenea, cuvântul aflat între cele două concepte nu este „*sau*“ ci este „*și*“. Asta ne poate duce cu gândul la faptul că omul nu are de ales între a se afla într-o permanentă stare de război *sau* de pace, ci trebuie să se adapteze la schimbul pe care aceste două stări îl fac în mod inevitabil. Există un moment în care războiul este starea dominantă, iar peste un timp, pacea îi ia locul, dar în conștiința individului trebuie mereu să rămână posibilitatea revenirii stării de război.

În această operă regăsim numeroase referințe la mari gânditori care au marcat perspectiva asupra vieții și a minții umane. De la Tucidide la Machiavelli și Thomas Hobbes, de la Immanuel Kant la Hugo Grotius și Einstein, academicianul Mircea Malița ne oferă o lectură plăcută, educativă, marcată prin expunerile interpretărilor solide ale acestor gânditori, adăugând propria perspectivă a domniei sale, oferind astfel o unică sursă de informații privind viziunea asupra omului.

Ce ar trebui să aibă în vedere omul în noua realitate, este întrebarea la care această lucrare răspunde. Ar trebui să aibă în vedere cauzele istorice care au dus la exprimarea prin diferite acțiuni a oamenilor, unele demne și altele mai puțin demne, cât și cauzele anumitor atitudini ale semenilor săi, și să facă tot posibilul să învețe din ele. De asemenea, ar trebui să revină la cele trei întrebări fundamentale elaborate de Immanuel Kant: Ce pot să fac? Ce trebuie să fac? Ce pot să sper?

---

* Masterand, profilul „Diplomație și Negocieri“ în cadrul Departamentului de Relații Internaționale și Integrare Europeană a Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative din București și colaborator al Fundației Universitare a Mării Negre.

Rev. Șt. Pol. Rel. Int., XIV, 1, pp. 93–95, București, 2017.

Academicianul Mircea Malița face de asemenea o referire la o scrisoare a lui Freud către Einstein, intitulată „*De ce războiul?*“ din 1933, în care el a afirmat următoarele: „Dacă voința de a începe războiul e un efect al instinctului de distrugere, cel mai evident plan ar fi să aduci pe Eros (iubire, viață, plăcere), antagonistul său, în jocul împotriva lui. Orice încurajează dezvoltarea legăturilor emoționale între oameni trebuie să opereze împotriva războiului“. El explică mai departe că aceasta se face pe două căi: „să iubești pe alții și să te identifice cu ei, împărțându-ți cu ei interese comune“.

Hugo Grotius, specialist în drept internațional și fondator al teoriei dreptului natural, prin care acesta consideră că dreptul nu se întemeiază pe voința unei divinități, ci pe natura omului și pe principiile rațiunii, consideră că „dreptul natural este într-o asemenea măsură imuabil încât nici Dumnezeu nu-l poate schimba. Deci așa cum Dumnezeu nu poate face ca doi și cu doi să nu facă patru, tot astfel el nu poate face ca ceea ce prin însăși natura sa este rău să nu fie rău.“ Raționalitatea este esențială, completează academicianul Mircea Malița.

Disputa dintre război și pace poate fi asimilată disputei dintre Thomas Hobbes și Immanuel Kant. Hobbes vede omul ca pe o ființă chinată de dorințe niciodată realizate, aflat într-o urmărire permanentă a fericirii prin trecerea de la o satisfacție momentană la una nouă. Aceasta n-ar fi rău, odată ce mișcarea e viață, iar imobilitatea moarte. Consecința este perpetua dorință a puterii noi după puterea dobândită. Omul nu se mulțumește cu o putere moderată, ci caută fără răgaz să o mărească. Immanuel Kant în schimb, este de partea omului ca ființă rațională, ca ființă ce poate evolua înspre bine. Totodată, omul este independent, s-a născut cu unele drepturi fundamentale asupra cărora statul nu poate interveni. Pacea este posibilă, iar ea poate fi durabilă între democrații, care, împărțându-și aceleași valori, nu se vor ataca niciodată între ele.

De ce consider că cei doi mari gânditori pot fi comparați cu însăși tema lucrării? Deoarece Thomas Hobbes și Immanuel Kant sunt în primul rând menționați de domnul academician Malița în cuprinsul lucrării, iar în al doilea rând pentru că modurile lor de a privi războiul și pacea nu se află într-o stare antagonică așa cum pare la prima vedere. Relația dintre război și pace nu este una aflată într-o contradicție totală. Se pot găsi puncte comune între cele două plecând de la percepție. Cele două stări au în comun, în primul și în primul rând, omul, iar în al doilea rând, au în comun anumite valori care sunt disputate, iar acestea nu este musai a fi disputate prin folosirea armelor.

Așadar, transpunerea războiului la Thomas Hobbes, și a păcii la Immanuel Kant, nu înseamnă că atribuim binele unuia și răul altuia. Asta este probabil lecția cea mai bună pe care o oferă lucrarea domnului academician Mircea Malița, cea prin care omul trebuie să învețe să observe mai departe de ceea ce îi este prezentat într-o formă brută. Trebuie să interpreteze, să nu se grăbească în a analiza și să încerce să tragă concluziile cele mai apropiate de adevăr.

Domnul academician menționează punctele comune care au existat între Thomas Hobbes și Immanuel Kant, în primul rând prin starea primară a omenirii care e anarhică și rea, nu paradisiacă și bună. Kant scrie: „Starea păcii între oamenii care trăiesc cot la cot nu este o stare a naturii (status naturalis); aceasta e

mai degrabă o stare de război, dacă nu întotdeauna declarat, cel puțin amenințător. Starea de pace trebuie instituită, căci încetarea ostilităților nu este încă o garanție, și dacă vecinul nu obține această garanție de la cineva (ceea ce nu se întâmplă decât pentru un stat legal), el poate trata pe acesta ca dușman atunci când l-a amenințat“. Este cea mai apropiată frază care-l face pe Kant precursorul ideii că pacea construiește și că ea nu este o simplă absență a războiului. Kant este în principiu de acord cu Hobbes că natura umană e vicioasă. El nu-și face iluzii în privința unui om lipsit de mândrie, invidie și lăcomie. Dar după Kant, filosoful luminilor, omul este educabil și se poate dezvăța de trăsăturile care îl împing spre război.

Erasm, reprezentantul unuia dintre cele mai influente curente de gândire, umanismul, este menționat de domnul academician Malița printr-o afirmație pe care o consider demnă de a concluziona relația dintre război și pace: „*Cu greu cineva își poate imagina o pace nefavorabilă care să nu fie preferabilă celui mai favorabil război*“.